

ONTWERP EN INTEGRASIE VAN BYBELKUNDELEERPLANNE

P P A Kotzé

Op die gebied van leerplanontwerp is in die jongste verlede druk navorsing gedoen.

Op eie bodem is baanbrekerswerk gedoen deur 'n navorsingsgroep aan die Randse Afrikaanse Universiteit. Vergelyk ook J S Hill, doktorsale proefskrif: *Kriteria vir seleksie en ordening van kurrikuluminhoud*, Pretoria, 1974; F van der Stoep en W J Louw, *Inleiding tot die didaktiese Pedagogiek*, Pretoria, 1976; R A Krüger, doktorsale proefskrif: *Beginnels en kriteria vir Kurrikulumontwerp*, Pretoria, 1980. Laasgenoemde haal H A Hesse en W Manz, *Einführung in die Curriculumforschung*, Stuttgart, 1971, 9, aan wat sê: "Curriculum ist zu einem den pädagogischen Bereich veranlassenden Modewort geworden". Ook D K Wheeler, *Curriculum Process*, London, 1976 wat sê: "Interest in the curriculum can be paralleled only by the scientific movement of the twenties".

Sommige navorsers maak 'n onderskeid in betekenis tussen die begrippe *kurrikulum*, *leerplan* en *sillabus*. Leerplan en sillabus word as wissel terme gebruik en verstaan as 'n opgawe van inhoud wat voorgeskryf is en in die loop van 'n sekere tyd onderrig moet word. Kurrikulum word gedefinieer as 'geselekteerde en geordende onderriginhoud wat 'n program vir die onderrig daarstel waarin daar 'n funksionele samehang tussen situasie-analise, doelstelling, beplande leerervaring, aktualiseringsgeleentheid en evaluering aan te wys is". (R A Krüger, a w, 19).

Vir die doel van hierdie referaat word die begrip leerplan gebruik in die betekenis van die beskrywing van voorgeskrewe leerinhoud wat in die loop van 'n sekere tyd onderrig moet word op so 'n wyse geformuleer dat die beginsels vir kurrikulumontwerp daarin weerspieël word. Kurrikulumontwerp volg op die navorsing oor die kurrikulum. Gesaghebbendes maak 'n onderskeid tussen kurrikulumontwerp en kurrikulumkonstruksie. Die konstruksie volg op die ontwerp. In die ontwerp

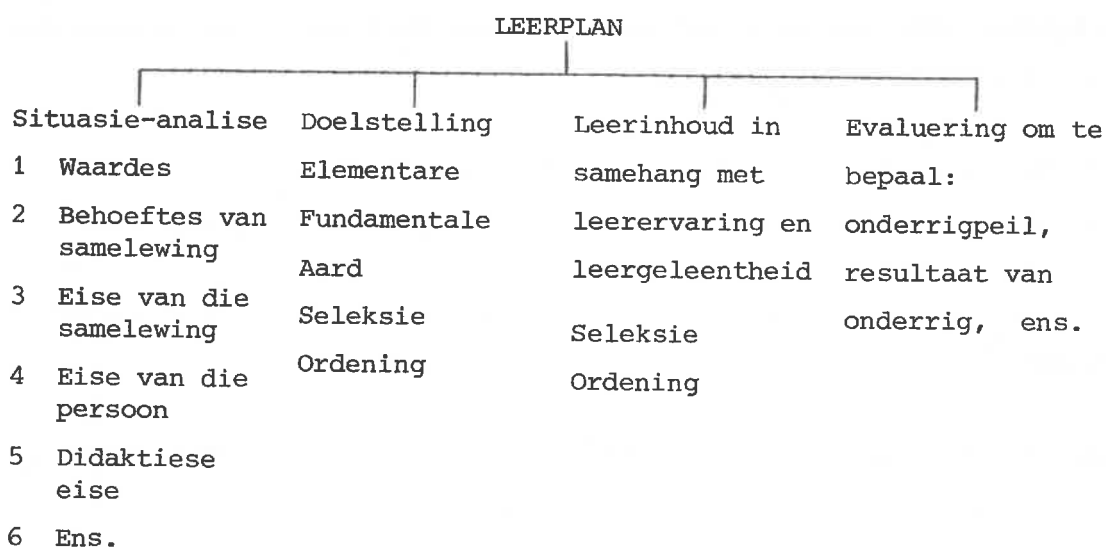
staan die besonderhede van die inhoud nie so sterk op die voorgrond nie, maar wel die beginsels en kriteria vir kurrikulering.

Die tendense in die eerste twee definisies weerspieël ook ongeveer die gedagtegang in die navorsing: 'n kritiese klank teen die tradisionele leerplanopvatting met sy sterk klem op die inhoud en aan die ander kant 'n pleidooi vir 'n groter plek vir die leerervaring by die student. 'n Leerplan moet nie net uit geordende inhoud bestaan nie, maar uit inhoud *en* leerervaring. Leerervaring begin by die bewerkstelling van 'n vraaghouding by die student en vorder tot die ontsluiting van die leerstof op so 'n wyse dat dit verwondering by die student ontlok en die begeerte by hom laat posvat om die stof te bemeester en tot sy eie geestesbesit te maak.

Die geweldige kennisontploffing het leerplanne nadelig beïnvloed daarin dat dit oor die algemeen met inhoud oorlaai is en die idee posgevat het dat die bemeestering van 'n kwantiteit van inhoud in plaas van die soeke na sinvolheid, die doel van die onderwys is. Leerplanne het geword 'n opgawe van al die inhoude binne 'n vakgebied, in plaas van die wesenlike aan die orde te stel. 'n Oorlaaide leerplan bied weinig tyd vir die student om self te soek en te vind met die gevolglike inboet aan 'n eie selfstandige standpunt. Die hoë premie wat op kwantiteit geplaas word, neig om aan die goeie memoriseerder en reproduseerder 'n hoër status toe te ken as aan die student wat 'n gemotiveerde standpunt kan inneem. Daarom word gevra vir 'n groter inset van die kant van die student. Hierdie behoefte word gegrond op die insig dat die mens uitreik na dit wat vir hom sinvol is en om so 'n sinvolheid te ondervind moet die student betrokke raak by die inhoud om dit denkend te verwerk tot nuwe insigte in terme van die sinvolheid van sy bestaan (vgl o a Hill, a w, 101). Die strewe tot verwesenliking van dit wat moontlik is, moet 'n groter plek kry in die opstel en formulering van leerplanne. Deur middel van probleemstelling moet 'n vraaghouding by die student tuisgebring word. Dit geskied deur die leerstof op so 'n wyse toeganklik te maak (gesaghebbendes noem dit 'n reduksie tot die elementare) dat dit verwondering by die student ontlok en hy hom oopstel vir die leerstof om self te kom tot die bemeestering daarvan (gesag=

hebbendes noem dit: fundamentele inhoud daaraan te gee).

Nie alleen moet die eie inset van die student in die formulering weerspieël word nie maar *ook die basiese beginsels vir 'n goeie leerplanontwerp*. Laasgenoemde wil ek vir u oorsigtelik soos volg skematies voorstel:

Terselfdertyd moet die *ordening van die leerinhoud* geskied volgens 'n bepaalde hierargiese patroon of taksonomie (Vgl B Bloom, e a, *Taxonomy of Educational Objectives*, 1956; A de Block, *Taksonomie van Leerdoelen*, Antwerpen, 1975) wat op verskillende leervlakke in 'n siklus moet funksioneer. Hieronder volg 'n paar variasies van taksonomieë op kognitiewe vlak soos voorgestel deur:

<u>R A Krüger</u>	<u>Bloom, e a</u>	<u>De Block</u>	<u>Guilford</u>
Kennis	Kennis	Weet	Ken
Insig	Begrip	(Ken)	Onthou
Analise	Toepassing	Insien	Konvergent produseer
Toepassing	Analise	Toepas	Evalueer
Sintese	Sintese	Integreer	Divergent produseer
Vrye kreatiewe hantering en evaluering	Evaluering		

Teen hierdie oorsigtelike agtergrond is dit waarskynlik ter sake om te oorweeg of die eise vir 'n goeie leerplan genoegsaam verreken is

in ons Bybelkunde leerplanne.

Dat die onderwysowerhede ook vra na die geskiktheid van die skool= leerplanne, blyk onder andere uit 'n onlangse versoek aan universiteite om hierdie leerplanne te evalueer. Die vraag of die eise vir goeie leerplanontwerp genoegsaam in Bybelkunde leerplanne verwerk is, moet seker begin deur daarop te wys dat Bybelkunde ter lande nog 'n relatief jong vak is en dat waardeer moet word dat in so 'n kort tyd reeds soveel bereik is.

'n Terugblik op die beginsels vir leerplanontwerp (al is dit so oorsigtelik en skematies aangebied), naamlik situasie-analise, doelstelling, leerinhoud/ervaring en evaluering, laat 'n mens terugvra na selfs so 'n basiese aspek as die *aard en inhoud* van die vak Bybelkunde.

Met die Bybelboek as studieveld en die toespitsing van die studie op Ou en Nuwe Testament as onderafdelings van dieselfde vak, sal dit ensiklopedies ingedeel moet word onder die Bibliologiese vakke. In 'n sekere sin kan gesê word dat alle teologiese vakke die Bybel "tot voorwerp van hulle studie het" (J A Heyns en W D Jonker, *Op weg met die Teologie*, Pretoria, 1974, 279), maar dan tog vanuit ander gesigshoeke: "Die ekklesiologiese vakke - die kerk as vrug van die openbaring; die dogmatologiese vakke - hoe die openbaring in die belydenis van die kerk gereflekteer word; die diakonologiese vakke - die kerklike diens as vrug van die nuwe lewe uit die Openbaring van God, die missiologiese vakke - die roeping en taak van die kerk om die boodskap van die openbaring aan die heiden te verkondig" (Jonker en Heyns, a.w., 279).

As ons hierdie indeling wil handhaaf, ontstaan die vraag of dogmatiek en kerkgeskiedenis of enige ander teologiese vak by Bybelkunde ingesluit behoort te word.

Hierdie vraag word des te meer dringend in die lig van die nadelige gevolge van 'n *oorlaaiing van leerplanne* (kyk hierbo by bls 24) Gesaghebbendes dring daarom almeer daarop aan dat 'n wetenskaplik verantwoorde seleksie toegepas moet word op die leerinhoud van 'n

leerplan. Sommige (Van der Stoep en Louw, a w) noem dit as eerste van vier beginsels vir leerplanontwerp, naamlik: seleksie, ordening, doelstelling en evaluering.

Seleksie weer, word in 'n mate gereguleer deur doelstellings: wat moet met die voorgestelde leerplan bereik word? Wat Bybelkunde betref, sal byvoorbeeld deeglik besef moet word dat die oogmerk nie kan wees om *teoloë* of "*lekepredikers*" op te lei nie. (Vir die doelstellings sien hieronder).

Opsommenderwys moet daar dus op hierdie stadium gesê word dat:

- 1 met die oog op sy studieterrein,
- 2 die noodsaaklikheid van seleksie van leerinhoud vir die leerplan en
- 3 die doelstellings met die leerplan

genoegsaam gronde is om te sê dat Bybelkunde beperk moet bly tot die Bibliologiese vakgebied en dat selfs binne hierdie vakgebied selektief te werk gegaan sal moet word al na gelang die doelstellings duidelik in die oog gehou word. Wanneer dit by seleksie kom, sou die volgende vrae byvoorbeeld oorweeg kon word: Is 'n groot volume aan Skrifverklaring nodig? Moet die leerplan hom nie toespits op die regte metode, geïllustreer deur geselekteerde voorbeelde nie? Is die inleiding op die hele Pauliniese corpus noodsaaklik? Sou dit nie genoegsaam wees om deur middel van een of twee briewe die student toe te rus om ook die ander op wetenskaplike wyse te doen nie? In hoe 'n mate kan selfstudie gebruik word om leerervaring te verwesenlik? Kan klaswerk nie meer die karakter aanneem van 'n semi-naar gebaseer op selfstudie nie?

Een aspek van die doelstellings wat die aandag hier moet geniet, is *die student waarvoor die leerplan voorsiening moet maak* en dié sal weer verskil volgens die onderwysliggaam wat betrokke is.

Die universiteit sal waarskynlik sy visier stel op die volgende kategorieë:

- 1 die onderwysstudent wat Bybelkunde as vak volgens 'n bepaalde leerplan op skool wil gaan aanbied,

- 2 die student wat die vak neem ter wille van die geestelike vormings= waarde daarvan en
- 3 die teologiese student wat die vak as 'n vereiste vir sy teologiese studie neem.

Kategorie 2 hoef natuurlik nie uitgesluit te wees by die ander twee nie.

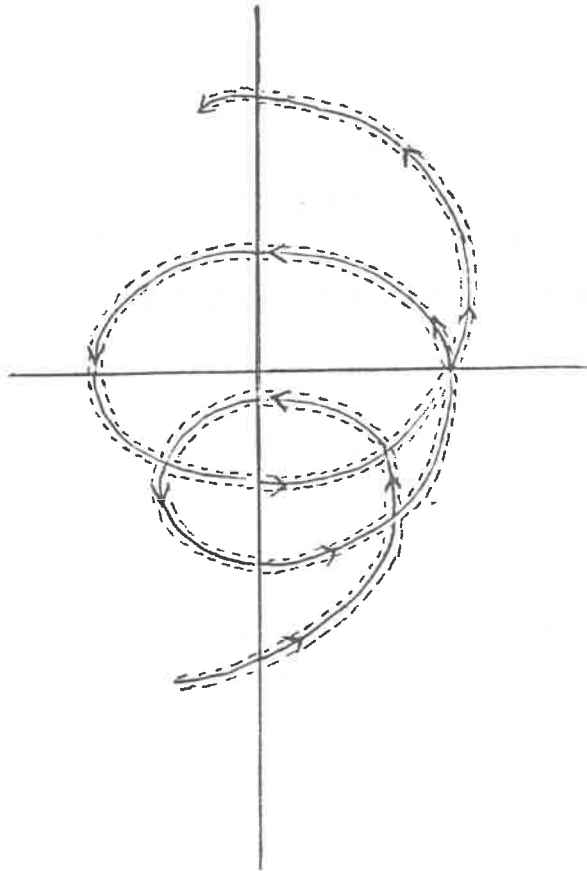
Die Bybelkundeleerplan vir 'n universiteit sal slegs ten opsigte van sekere vakgebiede geskik wees vir teologiese studente. Sodra 'n kennis van die antieke tale ter sprake kom soos by tekskritiek en eksegeese, sal die leerplan nie voorsiening kan maak vir die teologiese student nie. Met ander woorde 'n universiteitsleerplan sal primêr gerig moet wees op kategorieë 1 en 2, met dien verstande dat dit ook toeganklik moet wees vir kategorie 3 in soverre dit gebruik kan word.

Die onderwyskollege het met kategorieë 1 en 2 te doen, maar dan al weer só dat vir die onderwyssituasie in die primêre skool voorsiening gemaak moet word.

Die skool weer het te doen met leerlinge wat in die laer standerds veral op kategorie 2 ingeskakel sal wees en in die hoër standerds al meer vakgerig sal wees.

Ons het nou slegs 'n raaklyn kon trek op die groot sirkel van situasie-analise en 'n raaklyn probeer trek op die groot sirkel van doelstel- lings, terwyl aangetoon is hoe hierdie twee sirkels mekaar ook sny. Maar selfs so 'n oppervlakkige benadering van die probleem, laat die besef posvat dat twee ideale nagestreef kan word:

- 1 Om dié voornemende onderwyser op so 'n wyse toe te rus dat hy in staat sal wees om enige skoolleerplan (met 'n mate van vryheid en eie diskresie) effektief en krities te hanteer.
- 2 Om die leerplanne vir die skool, onderwyskollege en universiteit op so 'n wyse te integreer dat dit die wetenskaplike beginsels vir die opstel van leerplanne sal weerspieël. So 'n integrasie sal waarskynlik volgens 'n spiraalsiklus moet verloop en op die spiraalsiklus sal twee stappe norme moet funksioneer, naamlik die beginsels vir leerplanontwikkeling en die *hiërargiese orde* van onderwysdoelstellings op kognitiewe, affektiewe en psigo-motoriese vlakke.

Die vertikale diepte van die spiraal word bepaal deur die leervaardigheid van die student. Langs hierdie ontwikkelingslyn sal die beginsels van situasie-analise, doelstellings, leerinhoud/ervaring en evaluering telkens opnuut toegepas moet word. Terselfdertyd sal die hiërargiese orde of taksonomie van doelstellings aangedui moet word. 'n Mens sou jou byvoorbeeld kon voorstel dat daar 'n geleidelike progressie behoort te wees van die punt van blote kennis neem of ontdek van feite en die vermoë om dit te onthou tot 'n punt waar die vermoë by die student ontwikkel is om die inhoud te analiseer, te integreer en toe te pas.